

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

Impact of Remittances on Economic Growth in ASEAN Countries ผลกระทบของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอาเซียน

ศศิวิมล วรพันธุ์¹

ABSTRACT

This research aims to review the impact of remittances on economics growth in ASEAN countries. This growth is directly and indirectly channeled through financial development, both from physical capital and human capital. Using ASEAN data from 1993 to 2013; the neo-classic growth model are estimated with ARDL approach using cointegration for all eight ASEAN countries.

This study found that remittances have a positive impact on economic growth directly and indirectly. Each countries impact results were different. Philippines received the highest amount of impact results. Thailand, Vietnam and Indonesia, impact of remittances are also significantly high.

Laos, Myanmar, Cambodia, remittance impact growth was relatively small by comparison because of inefficient data from the financial sector.

Keywords: Analysis, ARDL, Economic Growth, Panel Data Remittances

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอาเซียน ทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านช่องทางการพัฒนาทางการเงิน ทุนกายภาพและทุนมนุษย์ โดยใช้ข้อมูลกลุ่มประเทศอาเซียน 8 ประเทศ ในช่วงปี 1993-2013 แบบจำลองที่ใช้พัฒนามาจากแบบจำลองการเจริญเติบโตของนีโอคลาสสิก ทำการประมาณแบบจำลองเป็นรายประเทศโดยใช้วิธีเออาร์ดีแอล และศึกษาทั้งภูมิภาคโดยวิธีพหุคูณที่เกรซันจากการศึกษาพบว่าเงินโอนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อพิจารณาเป็นรายประเทศ พบว่าผลของแต่ละประเทศในอาเซียนค่อนข้างแตกต่างกัน โดยมีประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศหลักที่ได้รับเงินโอน ในขณะที่ ประเทศไทย เวียดนามและอินโดนีเซีย เงินโอนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนลาว เมียนมาร์และกัมพูชา เงินโอนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจค่อนข้างน้อยเนื่องจากความไม่มีประสิทธิภาพในภาคการเงิน

คำสำคัญ : เงินโอน, การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ, การวิเคราะห์ข้อมูลพหุคูณ, เออาร์ดีแอล

บทนำ

ในปัจจุบัน ปฏิเสธไม่ได้ว่าหลายประเทศทั่วโลก มีการร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมศักยภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและเสริมสร้างความมั่นคงในระดับภูมิภาค ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างประเทศในมิติต่าง ๆ

ศศิวิมล วรพันธุ์ นักศึกษาปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, โทรศัพท์ : 053-942-208 , e-mail : maiumum@gmail.com

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ จึงเป็นอีกมิติหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญและกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เนื่องจากแต่ละประเทศใช้แรงงานเพื่อเป็นปัจจัยในการผลิต แต่ด้วยข้อจำกัดทางด้านทรัพยากร ความสามารถในการผลิตที่แตกต่างกัน และความต้องการค่าจ้างที่สูงขึ้นของภาคแรงงานแต่ละประเทศจึงมีแนวโน้มที่จะเคลื่อนย้ายแรงงานมากขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2533 การเคลื่อนย้ายแรงงานทั่วโลกมีประมาณ 154.2 ล้านคน และเพิ่มขึ้นเป็น 231.5 ล้านคนในปี พ.ศ. 2556 (United Nations, 2013)

เมื่อมีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศต้นทางมายังประเทศปลายทาง จะก่อให้เกิดรายได้ที่แรงงานได้รับจากการจ้างงาน ซึ่งส่วนหนึ่งจะใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในประเทศที่ทำงานและมีเงินโอนกลับบางส่วนกลับประเทศของตน ทั้งนี้ปริมาณเงินโอนกลับมีบทบาทอย่างมากในประเทศกำลังพัฒนา โดยเพิ่มขึ้นจาก 333 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2553 เป็น 404 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2556 ทั้งนี้ ปริมาณเงินโอนกลับมีมูลค่าสูงกว่าเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ (AID) ถึง 4 เท่า และถือเป็นสัดส่วนหลักของเงินทุนไหลเข้าทั้งหมด รองจากเงินลงทุนโดยตรง (FDI) และเพิ่มขึ้นในอัตราที่เร็วกว่าอีกด้วย (World bank, 2014)

หากจำแนกปริมาณเงินโอนกลับตามกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลก พบว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิกได้รับเงินโอนกลับมากที่สุด เนื่องจากกว่าครึ่งหนึ่งของประเทศในเอเชียเป็นพื้นที่ชนบท แต่การศึกษาบทบาทของเงินโอนส่วนใหญ่พบมากในกลุ่มประเทศละตินอเมริกา มีการศึกษาน้อยในภูมิภาคเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีปริมาณเงินโอนกลับประมาณ 40% ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก (World Bank, 2015)

จากข้อมูลดังกล่าว จึงเห็นได้ชัดถึงบทบาทสำคัญของเงินโอนต่อประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเงินโอนกลับมีบทบาทเช่นเดียวกับเงินลงทุนโดยตรง (FDI) และ

เงินทุนประเภทอื่น คือถูกใช้เพื่อการลงทุนและการสะสมทุน โดยเฉพาะทุนกายภาพ (Physical Capital) และทุนมนุษย์ (Human Capital) เช่น การศึกษา สุขภาพ ที่อยู่อาศัยและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่างๆ (Yang and Choi, 2007) นอกจากนี้การโอนเงินกลับผ่านช่องทางที่เป็นทางการยังมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในภาคการเงิน (Financial Development) อีกด้วย ทั้งนี้การสะสมทุนทางกายภาพ ทุนมนุษย์และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Solow, 1956 ; Denison, 1980 ; Romer, 1986 ; Barro, 1991) ดังนั้นการใช้เงินโอนเพื่อการสะสมทุนและการพัฒนาอาจเป็นช่องทางที่ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้

จากการเล็งเห็นความสำคัญของการจัดตั้งประชาคมอาเซียนที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ การเคลื่อนย้ายแรงงานและเงินโอนกลับจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาค นำมาสู่ปัญหาของงานวิจัยครั้งนี้ที่ต้องการศึกษาผลกระทบของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอาเซียน 8 ประเทศ ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ไทย ลาว เมียนมาร์ กัมพูชาและมาเลเซีย โดยมีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อศึกษาผลกระทบทางตรงของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว โดยพิจารณาเป็นรายประเทศและทั้งภูมิภาคอาเซียน
2. เพื่อศึกษาผลกระทบทางอ้อมของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว ผ่าน 3 ช่องทาง คือ การพัฒนาทางการเงิน (Financial Development) ทุนมนุษย์ (Human Capital) และการทุนทางกายภาพ (Physical capital) โดยพิจารณาเป็นรายประเทศและทั้งภูมิภาคอาเซียน

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

ทั้งนี้ ความสอดคล้องกันของผลที่เกิดขึ้น จะเป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินนโยบายร่วมกันของภูมิภาค เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์สำหรับวางแผนกำลังคนในการเข้าร่วมตลาดแรงงานทั่วโลก นำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภูมิภาคอาเซียนอย่างยั่งยืนต่อไป

เพื่อตอบคำถามของงานวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแบบจำลองการเจริญเติบโตแบบนีโอคลาสสิกของ Solow โดยพัฒนาแบบจำลองการให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ได้ 4 แบบจำลอง คือ แบบจำลองผลกระทบทางตรง 1 แบบจำลองและแบบจำลองผลกระทบทางอ้อม 3 แบบจำลอง คือ ผ่านช่องทางการพัฒนาทางการเงิน ทุนกายภาพและทุนมนุษย์

เนื้อเรื่อง

จากแบบจำลองการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ Solow กำหนดให้ระบบเศรษฐกิจเป็นแบบปิด ไม่มีภาครัฐบาล จึงประกอบด้วยหน่วยครัวเรือนและหน่วยธุรกิจ ที่ใช้ผลผลิตจากปัจจัยแรงงานและปัจจัยทุน เพื่อการบริโภคและการลงทุน เมื่อระบบเศรษฐกิจถูกกำหนดให้เป็นระบบปิด ดุลยภาพจึงเกิดจากการเท่ากันของส่วนรัวไหลและส่วนอัดฉีด ซึ่งการออมเป็นส่วนรัวไหล ส่วนการลงทุนเป็นส่วนอัดฉีด ดังนั้น ดุลยภาพคือการออมเท่ากับการลงทุน

สำหรับแนวคิดของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเริ่มต้นจาก Solimano (2003) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไว้ว่า เงินโอนส่งผลกระทบเชิงบวกในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาของประเทศปลายทาง โดยเงินโอนส่งผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จากการบริโภค การลงทุนและการออม ซึ่ง Ratha (2007) อธิบายสาเหตุไว้ว่าการลงทุน การออมและการบริโภคทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเนื่องจากผลของตัวทวี (Multiplier effects)

นอกจากนี้ Adolfo et al. (2009) ยังได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของเงินโอนเพื่อให้เข้าใจผลกระทบจากการโอนเงินกลับที่มีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านช่องทางต่าง ๆ 3 ช่องทาง

ช่องทางแรก คือการพัฒนาทางการเงิน (Financial Development) เริ่มจากงานของ Levine (1997) พบว่าการพัฒนาทางการเงินและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ต่อมา Sufian (2009) ศึกษาโดยใช้ข้อมูลพาแนลของกลุ่มประเทศ MENA 7 ประเทศ ในช่วงปี 1975-2006 ค้นพบผลกระทบของทางด้านบวกของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ที่ผ่านช่องทางทางการเงินทั้งทางตรงและทางอ้อม และยังมีการศึกษาอีกส่วนที่ทำการศึกษารายประเทศ โดยใช้วิธี ARDL (autoregressive distributed lag) ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเล็ก เช่น การศึกษาของ Ebaidalla and Edriess (2011)

ช่องทางต่อมา คือ การสะสมทุน (Capital Accumulation) โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การสะสมทุนทางกายภาพ (Physical Capital) และการสะสมทุนมนุษย์ (Human Capital) สำหรับผลกระทบของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านการสะสมทุนทางกายภาพ จากการศึกษาของ Ratha and Mohapatra (2007) ที่ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เงินโอนกลับเพิ่มมากขึ้น พบว่าในกรณีประเทศปลายทางประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจ วิกฤตการณ์ทางการเงิน ภัยธรรมชาติหรือความขัดแย้งทางการเมือง ปริมาณการส่งเงินกลับจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นถึงบทบาทของเงินโอนต่อทุนทางกายภาพ ส่วนการสะสมทุนอีกประเภทหนึ่ง คือ ผลของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านทุนมนุษย์ จากการศึกษาของ Yang (2005) ที่ศึกษาเงินโอนของประเทศฟิลิปปินส์ พบว่าการเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินโอนกลับจากประเทศต้นทาง ทำให้เกิดการสะสมทุนมนุษย์มากขึ้น ผ่านค่าใช้จ่ายและการลงทุนด้านการศึกษา รวมถึงการ

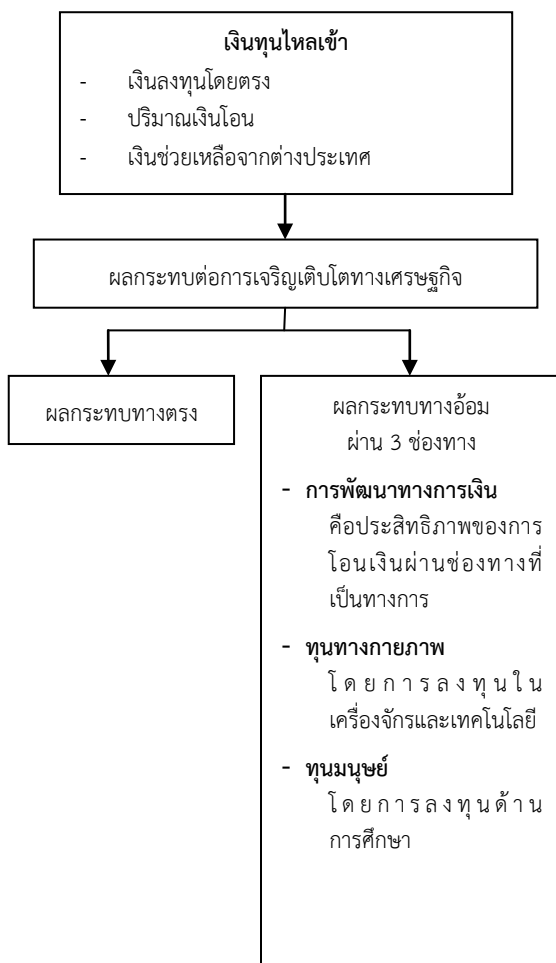

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

ได้รับการรักษาพยาบาลที่ดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Edwards and Ureta (2003) ที่ศึกษาโดยใช้กลุ่มตัวอย่างกว่า 8,000 คนทั่วโลก พบว่าเงินโอนมีบทบาทสำคัญต่อการลงทุนด้านการศึกษารองของเด็ก ช่วยลดปริมาณการออกจากสถาบันการศึกษาเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน นำไปสู่รายได้ของครัวเรือนที่ดีขึ้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เงินทุนไหลเข้า ประกอบไปด้วย เงินลงทุนโดยตรง (FDI) เงินโอนกลับของแรงงาน (REM) และเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ (AID) ซึ่งมีผลกระทบต่อการศึกษาเชิงบวกทางเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการใช้เงินโอนกลับไปในช่องทางอื่นก่อนแล้วจึงส่งผลกระทบต่อการศึกษาเชิงบวกทางเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วย 3 ช่องทาง ช่องทางแรก คือการพัฒนาทางการเงิน (Financial Development) เนื่องจากประสิทธิภาพในระบบการเงินมีความสำคัญต่อการส่งเงินโอนผ่านช่องทางที่เป็นทางการ ช่องทางที่สอง คือทุนกายภาพ (Physical capital) โดยการใช้เงินโอนเพื่อการลงทุนในเครื่องจักรและเทคโนโลยีในการผลิต และช่องทางสุดท้ายคือทุนมนุษย์ (Human Capital) โดยการใช้เงินโอนเพื่อการลงทุนด้านการศึกษารวมถึงการพัฒนาศักยภาพ ความรู้ความสามารถของแรงงาน ดังกรอบแนวคิดต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วิธีการศึกษา หรือการวิจัย

การรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาผลกระทบของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในครั้งนี้ ใช้ข้อมูลทุติยภูมิรายปีตั้งแต่ปี 1993 – 2013 ของ 8 ประเทศในอาเซียน รวมทั้งสิ้น 1,075 ข้อมูล โดยรวบรวมข้อมูล

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

จากฐานข้อมูล World Bank's World Development Indicator (2015) ประกอบด้วย ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัว (GDP per capital) ปริมาณเงินโอน (Remittance) เงินลงทุนทางตรง (foreign direct investment : FDI) เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ (net official development assistance and aid received) การลงทุนรวมในสินค้าทุน (gross capital formation) ใช้เป็นตัวแปรทุนกายภาพ จำนวนผู้เรียนในระดับมัธยม (secondary school enrollment) ใช้เป็นตัวแปรทุนมนุษย์ และปริมาณเงินต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Ratio of M2 to GDP) ใช้เป็นตัวแปรการพัฒนาทางการเงิน

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบจำลองการเจริญเติบโตแบบนีโอคลาสสิกของ Solow ซึ่งผู้เขียนได้พัฒนาแบบจำลองโดยอ้างอิงจากการศึกษาของ Sufian (2009) ที่ศึกษาผลของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านช่องทางการพัฒนาทางการเงิน และการศึกษาของ Jongwanich (2007), Ravshanbek (2011) ที่ศึกษาผลของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านช่องทางการสะสมทุน จะได้แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ 4 แบบจำลอง ดังนี้

1. แบบจำลองผลกระทบของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทางตรง

$$\ln GDP_{it} = \alpha_i + \beta_1 \ln REM_{it} + \beta_2 \ln FDI_{it} + \beta_3 \ln AID_{it} + \beta_4 \ln GCF_{it} + \beta_5 \ln ENR_{it} + \beta_6 \ln(M_{it} / GDP_{it}) \quad (1)$$

2. แบบจำลองผลกระทบของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทางอ้อมผ่านช่องทางการพัฒนาทางการเงิน (Financial Development)

$$\ln GDP_{it} = \alpha_i + \beta_1 \ln REM_{it} + \beta_2 \ln FDI_{it} + \beta_3 \ln AID_{it} + \beta_4 \ln GCF_{it} + \beta_5 \ln ENR_{it} + \beta_6 \ln(M_{it} / GDP_{it}) + \beta_7 \ln((M_{it} / GDP_{it}) * REM_{it}) \quad (2)$$

โดยที่ β_7 แสดงความสัมพันธ์ของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านช่องทางการพัฒนาทางการเงิน

3. แบบจำลองผลกระทบของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทางอ้อมผ่านทุนมนุษย์ (Human Capital)

$$\ln ENR_{it} = \alpha_i + \beta_1 \ln REM_{it} + \beta_2 \ln GDP_{it} + \beta_3 \ln AID_{it} \quad (3)$$

4. แบบจำลองผลกระทบของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทางอ้อมผ่านทุนทางกายภาพ (Physical Capital)

$$\ln GCF_{it} = \alpha_i + \beta_1 \ln REM_{it} + \beta_2 \ln GDP_{it} + \beta_3 \ln AID_{it} \quad (4)$$

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้วิธีการทางเศรษฐมิติประกอบด้วย 2 ส่วน คือ การศึกษาโดยใช้ข้อมูลพาเนลแบบไม่นิ่ง (Unbalance Panel Data) เพื่อศึกษากลุ่มประเทศอาเซียน จะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลพาเนล ส่วนข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) เพื่อศึกษาเป็นรายประเทศ จะใช้วิธีเออาร์ดีแอล

ผลการดำเนินงาน

ผลการทดสอบสมการพาเนลด้วยวิธี GMM Estimator และวิธีเออาร์ดีแอลเพื่อดูขนาดผลกระทบทางตรงและผลกระทบทางอ้อมต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้ง 4 แบบจำลอง ผลการศึกษาเป็นสามารถสรุปได้ในตารางที่ 1-3 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปผลการทดสอบสมการผลกระทบทางตรง ตามแบบจำลองที่ 1

ตัวอย่าง	GDP เป็นตัวแปรตาม					
	REM	FDI	AID	GCF	ENR	M/GDP
อาเซียน	3.73 (1.40)**	2.81 (1.49)**	2.65 (0.51)*	1.04 (0.83)*	1.95 (1.26)*	0.86 (0.16)*
อินโด	2.56 (1.82)**	1.91 (0.11)*	0.17 (0.92)*	3.33 (0.89)*	3.16 (0.36)*	0.14 (0.97)*
กัมพูชา	0.11 (2.03)*	0.25 (0.04)*	0.74 (0.75)*	1.05 (0.00)	0.28 (0.00)	0.14 (0.00)
ลาว	1.24 (1.26)*	0.07 (0.02)*	0.09 (0.69)*	0.02 (0.00)*	0.11 (0.00)*	0.03 (0.00)
เมียนมาร์	1.32 (1.26)*	0.51 (1.50)	0.40 (0.81)	1.26 (0.01)*	0.28 (0.02)*	0.14 (0.00)
มาเลเซีย	1.09 (2.77)*	0.25 (0.00)*	0.74 (0.19)*	1.05 (0.30)*	0.85 (0.00)*	0.93 (0.64)*

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

ฟิลิปปินส์	3.90 (7.22)***	3.62 (0.74)**	3.59 (0.97)*	2.23 (0.89)* *	3.35 (0.14)***	2.96 (1.82)*
ไทย	2.56 (5.71)**	0.58 (2.52)*	2.56 (1.82)*	0.19 (1.26)*	0.10 (1.20)*	0.23 (2.31)*
เวียดนาม	2.73 (2.77)**	0.74 (7.27)*	0.17 (1.96)*	0.25 (0.79)*	0.74 (3.59)*	0.11 (2.79)*

หมายเหตุ : (1) ค่าในวงเล็บคือค่า Probability (2) สัญลักษณ์ ***, **, * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 1% 5% และ 10% ตามลำดับ
ที่มา : จากการคำนวณ

กัมพูชา	0.73 (5.11)*	0.59 (7.18)*	0.37 (6.81)*	0.74 (6.15)	0.51 (2.67)	0.69 (3.51)
ลาว	0.61 (1.26)*	0.07 (0.02)*	0.09 (0.69)*	0.02 (0.00)*	0.11 (0.00)*	0.03 (0.00)
เมียนมาร์	1.32 (2.26)*	1.71 (2.88)	0.64 (3.61)	0.72 (1.92)*	0.23 (0.14)*	0.84 (0.01)
มาเลเซีย	1.69 (7.86)*	1.29 (3.71)*	2.26 (4.35)*	1.56 (3.66)*	1.66 (6.78)*	1.62 (4.52)*
ฟิลิปปินส์	6.95 (9.23)***	4.42 (4.29)**	6.51 (5.94)*	4.83 (3.48)**	3.57 (6.59)***	2.15 (3.43)*
ไทย	2.14 (7.03)**	2.06 (4.14)*	2.64 (3.20)*	2.14 (6.47)*	2.03 (9.25)*	1.47 (9.33)*
เวียดนาม	1.43 (6.50)**	1.28 (7.12)*	2.17 (8.43)*	2.01 (3.67)*	1.45 (9.49)*	3.14 (3.07)*

หมายเหตุ : (1) ค่าในวงเล็บคือค่า Probability (2) สัญลักษณ์ ***, **, * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 1% 5% และ 10% ตามลำดับ
ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมการผลกระทบทางอ้อมผ่านการพัฒนาทางการเงิน ตามแบบจำลองที่ 2

ตัวอย่าง	GDP เป็นตัวแปรตาม						
	REM	FDI	AID	GCF	ENR	M/GDP	(M/GDP)*REM
อาเซียน	2.41 (0.00)**	2.05 (0.00)*	2.01 (0.00)*	1.55 (0.00)**	0.98 (0.00)*	0.85 (0.00)*	1.57 (0.00)*
อินโด	1.49 (0.74)*	2.21 (3.15)*	1.87 (2.56)*	1.39 (6.59)*	2.77 (2.67)*	1.62 (6.57)*	2.13 (2.06)*
กัมพูชา	0.54 (0.00)*	0.13 (0.00)	0.18 (0.00)*	1.55 (0.00)	0.56 (0.00)*	0.37 (0.00)	0.46 (0.00)
ลาว	0.98 (0.52)*	0.84 (0.23)*	0.95 (3.90)*	0.80 (5.62)*	0.74 (1.36)	1.43 (2.67)	1.02 (2.26)
เมียนมาร์	0.39 (1.21)*	0.29 (9.64)*	0.38 (8.41)*	0.98 (7.56)	0.99 (9.11)	1.24 (5.79)*	1.13 (6.43)
มาเลเซีย	1.36 (0.01)*	1.76 (0.04)*	1.64 (0.54)*	2.85 (0.88)**	2.61 (0.00)*	2.39 (0.00)*	1.92 (0.00)*

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวอย่าง	GDP เป็นตัวแปรตาม						
	REM	FDI	AID	GCF	ENR	M/GDP	(M/GDP)*REM
ฟิลิปปินส์	2.31 (0.00)**	2.06 (0.00)*	2.71 (0.00)*	2.81 (0.00)**	3.01 (0.00)*	1.85 (0.00)*	1.72 (0.00)*
ไทย	1.61 (3.34)*	2.82 (2.92)*	1.23 (0.41)*	1.71 (5.71)*	2.63 (3.14)*	1.48 (2.41)*	2.97 (4.13)*
เวียดนาม	2.41 (0.29)*	2.08 (2.91)*	1.80 (2.39)*	1.46 (4.76)*	2.79 (1.54)*	1.39 (0.00)*	1.77 (0.00)*

หมายเหตุ : (1) ค่าในวงเล็บคือค่า Probability (2) สัญลักษณ์ ***, **, * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 1% 5% และ 10% ตามลำดับ
ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางที่ 3 สรุปผลการทดสอบสมการผลกระทบทางอ้อมผ่านการสะสมทุน ตามแบบจำลองที่ 3-4

ตัวอย่าง	ENR เป็นตัวแปรตาม			GCF เป็นตัวแปรตาม		
	REM	GDP	AID	REM	GDP	AID
อาเซียน	2.27 (1.81)**	2.56 (2.95)**	2.33 (4.81)*	2.74 (2.93)*	2.82 (5.24)*	2.43 (2.85)*
อินโด	1.92 (7.39)***	2.38 (5.62)*	1.79 (1.00)*	1.92 (0.13)*	1.31 (2.01)*	1.85 (0.27)*

วิจารณ์

จากการศึกษาพบว่าเงินโอนส่งผลกระทบต่อทางตรงต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสอดคล้องกับการศึกษา Stahl and Arnold (1986) ที่กล่าวถึงผลกระทบในทิศทางบวกของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ผ่านตัวทวีของการบริโภค นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบทางอ้อมผ่านการพัฒนาทางการเงิน ซึ่งผลจะเกิดขึ้นมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการเงินของแต่ละพื้นที่ สอดคล้องกับ Bichaka Fayissa (2008) ที่ศึกษากลุ่มประเทศแอฟริกาจำนวน 37 ประเทศ ในช่วงปี 1980-2004 พบว่าระบบการเงินที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควรทำให้เกิดผลกระทบทางด้านบวกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงเล็กน้อย นอกจากนี้เงินโอนยังทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ผ่านการสะสมทุนทั้งทุนมนุษย์และทุนทางกายภาพ เป็นไปตามการศึกษาของ Jongwanich (2007) โดยใช้ข้อมูลพาแนล 17 ประเทศในเอเชียและแปซิฟิก ปี 1993-2007 พบว่าผลกระทบของเงินโอนต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นผ่านการสะสมทุนมนุษย์และการลงทุนในประเทศ แต่ขัดแย้งกับ Ravshanbek Abdullaev (2011) ซึ่งขยายแบบจำลองของ Jongwanich โดยเพิ่มเติมช่องทางการส่งผ่านเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านทุนทางกายภาพ โดยใช้ข้อมูลพาแนล 10 ประเทศในเอเชียและสหภาพโซเวียต ช่วง

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

ปี 1995-2009 พบว่าเงินโอนส่งผลทางด้านบวกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ผ่านช่องทางทุนมนุษย์แต่ไม่ผ่านทุนกายภาพ ทั้งนี้เป็นไปได้ว่าผลการศึกษาที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการใช้เงินโอนของแต่ละประเทศ แต่โดยภาพรวมแล้วเงินโอนส่งผลทางด้านบวกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

สรุปผล

เมื่อพิจารณาการศึกษาในภูมิภาคอาเซียน ในด้านผลกระทบทางตรงของเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ พบว่าเงินโอนส่งผลกระทบต่อเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการส่งผ่านทางอ้อม โดยผ่านช่องทางทางการเงิน ทุนมนุษย์และทุนกายภาพ ซึ่งช่องทางที่มีการส่งผ่านมากที่สุดคือ ทุนกายภาพ รองลงมาคือทุนมนุษย์ และสุดท้ายผ่านการพัฒนาทางการเงิน เมื่อพิจารณาเป็นรายประเทศ พบว่าผลของแต่ละประเทศในอาเซียนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ขนาดของผลที่เกิดขึ้นแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยมีฟิลิปปินส์เป็นประเทศหลักที่ได้รับเงินโอน ส่วนไทย เวียดนาม และอินโดนีเซีย เงินโอนส่งต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญ สำหรับลาว เมียนมาร์และกัมพูชา เงินโอนส่งผลต่อการเจริญเติบโตค่อนข้างน้อยเนื่องจากความไม่มีประสิทธิภาพในภาคการเงิน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเห็นได้ชัดว่าเงินโอนส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาทักษะแรงงานเพื่อส่งออกไปยังตลาดโลก

จากผลกระทบเงินโอนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศในอาเซียนที่มีความแตกต่างกัน แสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกันในนโยบายระหว่างภูมิภาค หน่วยงานต่าง ๆ จึงควรให้ความสำคัญกับการดำเนินนโยบายร่วมกันระหว่างภูมิภาคด้วย

นอกจากนี้ประเทศลาว เมียนมาร์และกัมพูชา ที่ได้รับผลกระทบจากเงินโอนค่อนข้างน้อย อันเนื่องมาจากความไม่มีประสิทธิภาพในภาคการเงิน อาจมีสาเหตุอีกประการ คือแรงงานเหล่านี้มักเป็นแรงงานไร้ทักษะที่มีการโอนเงินผ่านช่องทางไม่เป็นทางการ แต่การเปิดประชาคมอาเซียนได้กำหนดให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานทักษะได้อย่างเสรี ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรตระหนักถึงนโยบายที่ชัดเจนในการควบคุมแรงงานไร้ทักษะด้วย

การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดด้านข้อมูลโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปริมาณเงินโอนกลับที่มีการส่งผ่านช่องทางที่ไม่เป็นทางการ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการเพิ่มเติมตัวแปรที่สามารถใช้เป็นตัวแทนปริมาณเงินโอนกลับผ่านช่องทางที่ไม่เป็นทางการด้วย นอกจากนี้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการพัฒนาประสิทธิภาพทางการเงิน เพื่อจูงใจให้เกิดการโอนเงินผ่านช่องทางที่เป็นทางการ นอกจากนี้จะเป็นประโยชน์ในด้านการจัดเก็บข้อมูลแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายการควบคุมการไหลเข้าออกของเงินโอนอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- เกศรินทร์ บุญเรือง. (2554). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในกลุ่มการท่องเที่ยวและสหนาการของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยวิธีเออาร์ทีแอล. (วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- นรินทร์ โอฬารกิจอนันต์. (2556). อะไรทำให้ประเทศเจริญ (ทางวัตถุ). สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2558. จาก <http://www.coziplace.com/archives/2354>

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

- ปราการ สมร่าง. (2553). **ความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศกับตัวแปรทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศ จี20 โดยวิธีเออาร์ดีแอล.** (การค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
- มติชนออนไลน์. (2556, 3 ตุลาคม). **เวสต์แบงก์ เผยแรงงานต่างด้าวส่งเงินกลับประเทศมหาศาล ปีนี้ กว่า 13 ล้านล้าน.** สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2558 จาก http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1380802382
- วิลาสินี สัญราชา. (2555). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเคลื่อนย้ายแรงงานจากกรุงเทพมหานครเข้าสู่ประชาคมอาเซียน.** (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.)
- เสาวลักษณ์ ดั่งอิน. (2555). **ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้จ่ายทางการทหารและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยใช้ข้อมูลพาแนล.** (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.)
- อัทธ์ พิศาลวานิช. **ทฤษฎีและนโยบายการค้าระหว่างประเทศ.** EC3. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- Abdul Qayyum et al. (2008). **Impact of Remittances on Economic Growth and Poverty: Evidence from Pakistan.** Munich Personal RePEc Archive MPRA Paper. No. 22941, 28. May 2010.
- Adam and Page. (2005). **Do International Migration and Remittances Reduce Poverty in Developing Countries?** World Development. Vol.33, No.10, 1645-1669.
- Adolfo et al. (2009). **Do Workers' Remittances Promote Economic Growth?** IMF Working Paper. Middle Eastern and Central Asia Department. International Monetary Fund.
- Aggarwal et al. (2006). **Do Workers' Remittances Promote Financial Development?** Journal of Development Economics.
- Aree Jampaklay and Sirinan Kittisuksathit. (2009). **Migrant workers' remittances: Cambodia, Lao PDR and Myanmar.** Institute for Population and Social Research Mahidol University Thailand. International Labour Organization 2009.
- Barro, Robert J. (1991). **Economic growth in a cross section of countries.** The Quarterly Journal of Economics. Vol.106, No.2, 407-443.
- Bichaka Fayissa. (2008). **The Impact of Remittances on Economic Growth and Development in Africa.** Department of Economics and Finance Working Paper Series. February 2008.
- Bryan R. (2004). **Remittances in Armenia: Size, Impacts and Measures to Enhance their Contribution to Development.** USAID/Armenia. October 1.
- Chami et al. (2008). **Macroeconomic consequences of remittances.** International Monetary Fund. Washington DC.

วาระการวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

- Cooray A. **The financial sector and economic growth**. Working Paper 09-02, Department of Economics, University of Wollongong, 2009.
- Cox et al. (2003). **International Migration, Remittances, and Schooling: Evidence from El Salvador**. NBER Working Paper. No.9766. June 2003.
- De Long and Summer, (1991). **Equipment investment and economic growth**. Quarterly Journal of Economics.106. 445-502.
- Denison, Eduard F. (1980). **The contribution of capital to the Theory of Economic Growth**. The American Economic Review. Vol.70, No.2, 220-224.
- Ebaidalla and Edriess. (2011). **The Flow of Migrant's Remittances into Sudan: The Role of Macroeconomic Environment**. Paper prepared for the ERF 18th Annual Conference on Corruption and Economic Development. Cairo, Egypt, 25-27 March, 2012.
- Edwards and Ureta. (2003). **International Migration, Remittances, and Schooling: Evidence from El Salvador**. NBER Working Paper. No. 9766. June 2003.
- Eluna Dushku. (2010). **Financial Development and Economic Growth: The Albanian Case**. Bank of Albania.
- Fargues P., (2007), **The demographic benefits of international migration: A hypothesis and its applications to Middle Eastern and North African contexts**, International migration, economic development and policy, World Bank, Washington.
- Genci and Ardian. (2014). **The Role of Remittances Received on the Post-Communist Albania's Financial Development**. European Scientific Journal. March 2014 edition vol.10, No.7.
- IFAD. (2006). **Worldwide remittance flows: Asia and Oceania**. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2558. จาก [http:// www.ifad.org/remittances/maps/asia.htm](http://www.ifad.org/remittances/maps/asia.htm)
- Itzigsohn, J., (1995), **Migrant remittances, Labor markets and Household strategies: A comparative analysis of low-income household strategies in the Caribbean Basin** , Social Forces, Vol. 74, No. 2, p.633-655.
- Jerome, H. (1926, August). **United States has Shortest Business Cycles**. National Bureau of Economic Research, Inc. No 20
- Jongwanich Juthathip. (2007). **Workers' Remittances, Economic Growth and Poverty in Developing Asia and Pacific Countries**. UNESCAP Working Paper. January 2007.

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

- Levine, R. (1997). **Financial Development and Economic Growth: Views and Agenda**. Journal of Economic Literature. Vol.XXXV. June 1997. 688-726.
- Mankiw et al. (1992). **A Contribution to the Empirics of Economic Growth**. The Quarterly Journal of Economics. Vol.107, No.2 (May, 1992). 407-437.
- Martin and Taylor. (2003). **Farm Employment Immigration, and Poverty : A Structural Analysis**. Journal of Agriculture and Resource Economics. 28(2). 349-363.
- Mashayekhi, M. (2011). **Impact of Remittances on Poverty in Developing Countries**. United Nation Conference on Trade and Development. United Nations. New York and Geneva.
- Migration and Remittances Team, Development Prospects Group, World Bank (2014). **Migration and Development Brief. 22** Washington D.C.
- Raju et al. (2009). **Determinants and Macroeconomic Impact of Remittances in Sub-Saharan Africa**. IMF Working Paper. International Monetary Fund. October. 2008.
- Ratha and Mohapatra. (2007). **Increasing the Macroeconomic Impact of Remittances on Development**. Development Prospects Group. The World Bank. Washington D.C. 26 Nov.2007.
- Ratha, D. (2007). **Leveraging Remittances for Development**. Policy Brief Program on Migrants, Migration and Development. Migration Policy Institute.
- Ravshanbek Abdullaev. (2011). **Impact of remittances on economic growth in selected Asian and Former Soviet Union countries**. Lund University School of Economics and Management May, 2011.
- Romer P. (1986). **Increasing Returns and long-run growth**. Journal of Political Economy. 94. 500-521
- Shera and Meyer. (2013). **Remittances and their impact on Economic Growth**. Social and Management Sciences.
- Solimano, A. (2003). **Remittances by emigrants: issues and evidence**. Economic Development Division. Santiago, Chile, 2003.
- Solow Robert M. (1956). **The contribution to the Theory of Economic Growth**. The Quarterly Journal of Economics. Vol.70, No.1, Feb, 1956. 65-94.
- Stahl, Charles W. and Fred Arnold. (1986). **Overseas Workers' Remittances in Asian Development**. International Migration Review. 20 (4). 899-925.
- Sufian Eltayeb Mohamed. (2009). **Worker' Remittances and Growth in MENA Labor Exporting Countries**. International Network for Economic Research.

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

- United Nations. (2013). **Trends in International Migrant Stock : The 2013 Revision.**
- World Bank (2015). *World Development Indicators. Personal remittances, received (current US\$).* From <http://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.CD.DT>
- World Bank. (2014). **World Development Indicators and World Bank Development Prospects Group**
- Yang and Choi. (2007). **Are Remittances Insurance? Evidence from Rainfall Shocks in Philippines.** The World Bank Economic Review. Vol.21, No.2, 219-248
- Yang D. (2005). **Are Remittances Insurance? Evidence from Rainfall Shocks in the Philippines.** Research Seminar in International Economics. Discussion paper No.535.
- Yang D. (2005). **International Migration, Human Capital, and Entrepreneurship: Evidence from Philippine Migrants.Exchange Rate Shocks.** Ford School of Public Policy Working Paper Series 02-011. University of Michigan, 2005.